

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**PREDVIĐANJE VIKTIMIZACIJE I POČINJENJA NASILJA
U ADOLESCENTSKIM VEZAMA**

Diplomski rad

Kristina Težak

Mentor: prof. dr. sc. Dean Ajduković

Zagreb, 2013

SADRŽAJ

UVOD	1
<i>Ljubavne veze – druga strana medalje</i>	1
<i>Specifičnosti adolescentskih ljubavnih veza</i>	1
<i>Posljedice nasilnog ponašanja u adolescentskim vezama</i>	4
<i>Istraživanja nasilja u adolescentskim vezama u Hrvatskoj</i>	5
PROBLEMI ISTRAŽIVANJA I HIPOTEZE	6
METODOLOGIJA	7
<i>Uzorak</i>	7
<i>Instrumenti</i>	8
<i>Postupak</i>	10
REZULTATI	11
<i>Prvi problem</i>	12
<i>Drugi problem</i>	14
<i>Treći problem</i>	16
RASPRAVA	18
OGRANIČENJA I IMPLIKACIJE OVOG ISTRAŽIVANJA	26
ZAKLJUČAK	28
LITERATURA	29
PRILOZI	32

Predviđanje viktimizacije i počinjenja nasilja u adolescentskim vezama
Predicting Victimization and Violence Perpetration in Adolescent Relationships

Kristina Težak

SAŽETAK

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti povezanost nasilnog ponašanja u adolescentskim vezama s nekim individualnim karakteristikama te utvrditi doprinos tih varijabli u predikciji nasilnog ponašanja, posebno za oba spola. U istraživanju je sudjelovalo 390 sudionika iz različitih dijelova Hrvatske od čega je 271 (109 mladića i 162 djevojke) onih koji su u proteklih godinu dana bili u ljubavnoj vezi. Rezultati su prikupljeni instrumentom koji sadrži pitanja o sociodemografskim podacima i iskustvu ljubavne veze te Skalom pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi, Skalom samopoštovanja, Skalom izražavanja ljutnje te Upitnikom počinjenog i doživljenog nasilnog ponašanja u vezi.

U prediktivnim modelima počinjenja i doživljavanja nasilja najbolji prediktor je upravo počinjeno odnosno doživljeno nasilje u vezi, i to vrijedi za oba spola. Povrh toga mladići koji imaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te ljutnju izražavaju na destruktivan neizravan način iskazuju više počinjenog nasilja u vezi. Oni mladići koji su dulje u vezi te također imaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi iskazuju više doživljenog nasilja u vezi. Kod djevojaka se pokazalo da više nasilja u vezi čine one koje ljutnju izražavaju na destruktivne načine (izravne i neizravne), imaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te su u duljim vezama. Jedini značajan prediktor učestalosti doživljenog nasilja u vezi kod djevojaka je učestalost počinjenog nasilja u vezi.

Ključne riječi: nasilje, viktimizacija, adolescentske veze, predviđanje

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate the relationship between violent behaviors in adolescent relationships with individual differences in various characteristics and to determine the contribution of these variables in predicting the same violent behaviors, separately for both genders. The study included a total of 390 participants from different parts of Croatia, and 271 participants (109 males and 162 females) were romantically involved in the past year. Results were collected using the instrument that included questions on socio-demographic data and experience of a relationship, as well as Scale of false beliefs about a quality relationship, Self-esteem scale, Anger expression scale and Dating violence perpetration and victimization questionnaire.

In predicting victimization and perpetrated violence the best predictor is committed and experienced violence in a relationship, and this applies to both genders. In addition, males who have false beliefs about a quality relationship and express anger in destructive indirect way reported more perpetration of violence in a relationship. Male participants who are in longer relationships and also have false beliefs about a quality relationship experienced more violence. Females who perpetrated violence are those who express their anger in destructive ways (direct and indirect), have more false beliefs about a quality relationship and have been in longer relationships. For women, the only significant predictor of experienced violence is the committed violence.

Key words: violence, victimization, adolescent relationships, prediction

UVOD

Ljubavne veze – druga strana medalje

Ljubav kao složeno čuvstvo odnosno ljubavne veze kao specifičan oblik međuljudskih odnosa predmet su interesa brojnih istraživanja u okvirima socijalne psihologije.

Kvalitetna ljubavna veza podrazumijeva uzajamne partnerske odnose pune poštovanja, povjerenja, uvažavanja, podrške, iskrenosti, prihvaćanja različitosti i skrbi (Buljan-Flander, Bačan, Škovrlj i Škrlec, 2009). Partneri koji su dulje u vezi, sazrijevanjem i učenjem jedan od drugoga zajedno rastu i stvaraju vlastitu intimnu zajednicu. Poznavanjem sebe i partnera te zajedničkim ulaganjem u zajednicu, dobar par gradi vlastiti svijet koji ne remeti zajednicu nego doprinosi kvalitetnom odnosu i kvalitetnom zajedničkom životu. To nije moguće bez poštivanja osobnosti i granica partnera, kao i izbjegavanja nanošenja emocionalne i tjelesne boli. Biti dobar par ne znači nužno odreći se sebe, ali sigurno znači prilagoditi se i mijenjati.

U suprotnosti s iznesenom slikom ljubavne veze, postoji i druga strana odnosa nerijetko obilježena konfliktima među partnerima koja može postati plodno tlo za eskalaciju nasilja u vezi.

Pojam „nasilje u partnerskim odnosima“ odnosi se na sustavni obrazac zlostavljajućeg ponašanja kojemu je svrha kontrola, dominacija i zastrašivanje partnera, a zbiva se tijekom duljeg vremena (Ajduković, Mamula, Pečnik i Tölle, 2000). Odlika sustavnosti sugerira da se ne radi o slučajnom i izoliranom događaju gubitka kontrole kod nasilne osobe, već o složenom i kontinuiranom obrascu ponašanja u kojem je nasilje sastavni dio dinamike odnosa. Različiti su oblici moći i kontrole koje nasilna osoba može koristiti, a neka se ponašanja često ne prepoznaju kao nasilje. Stoga ograničavanje nasilja samo na tjelesnu agresiju, zanemarujući oblike emocionalnog, psihičkog, spolnog i ekonomskog nasilja, ne pridonosi sagledavanju problema u cijelosti.

Specifičnosti adolescentskih ljubavnih veza

U slučaju partnerskog nasilja u odrasloj dobi postoje brojni razlozi zbog kojih žrtva ostaje u nasilnoj vezi/braku ili donosi odluku da prekine takvu vezu. Neki od mogućih razloga za ostajanje u nasilnoj vezi su snažna emocionalna privrženost partneru, želja za pomoći partneru da promijeni svoje ponašanje, strah od usamljenosti povezan s idejom

da osoba ne može živjeti bez partnera ili da neće moći naći drugog partnera, okrivljavanje sebe i uvjerenje da je nasilje zasluženno, te da se problemi pojavljuju u svim vezama, kao i optimizam u prestanak nasilja nakon određenog vremena ili specifičnog događaja (npr. rođenja djeteta). Razlozi mogu biti i strah za vlastitu sigurnost ukoliko se otkrije nasilje te nedovoljna socijalna podrška. Zajednički život koji nekad uključuje i druge članove obitelji, briga o djeci, financijska i zakonska povezanost također su neke od značajnih prepreka koje otežavaju prekid nasilne veze, ali se u većini slučajeva ne odnose na adolescentne veze. Stoga bi bilo za očekivati da je u adolescenciji lakše okončati lošu vezu budući da nema osjećaja obveze koji proizlazi iz obećanja „u dobru i zlu“, te da će posljedično adolescentske veze biti manje plodno tlo za pojavu nasilja. No istraživanja u svijetu i u Republici Hrvatskoj pokazuju da je nasilje u adolescentskim vezama vrlo rašireno. Prvo opsežnije istraživanje provedeno 2004. godine od strane Centra za edukaciju, savjetovanje i istraživanje pokazalo je da je 60% mladih doživjelo neki oblik nasilja u vezi te da je njih 43% počinilo neki oblik nasilnog ponašanja u vezi, a istraživanje 2007. godine potvrđuje iste trendove (Hodžić, 2007).

Kako bismo bolje razumjeli tu pojavu, potrebno je uzeti u obzir kontekst u kojem se takve veze odvijaju. Adolescencija je razdoblje života u kojem se iz djetinjstva ulazi u odraslu dob. Uz tjelesne promjene koje nosi pubertet, glavne su zadaće adolescencije formiranje vlastitog identiteta, odvajanje od roditelja i priprema za samostalan život, buduće partnerstvo i konačno roditeljstvo, te je stoga izazovan, zbunjujući, ali i kritičan period u životu pojedinca. Prema važnim osobama iz okoline – roditeljima, autoritetima i vršnjacima - adolescenti gaje različite osjećaje. Međutim, u tom razdoblju najčešće se pojavljuje i osjećaj zaljubljenosti te težnja da se uspostavi novi oblik odnosa koji će biti kvalitativno različit od svijeta s kojima su dotada imali iskustva. Radi se o balansiranju između spajanja s drugom osobom i težnje za razdvajanjem i osamostaljenjem. Sve navedeno u interakciji snažno utječe na ponašanje u ljubavnim vezama, na način na koji ih mladi uspostavljaju i održavaju, kako se u njima ponašaju i na koji način ih prekidaju. Dakle, iako ih ne karakteriziraju značajke odraslih partnerskih odnosa, adolescentske veze nisu manje složene, a pojava nasilja rezultat je međuodnosa većeg broja značajki.

Faktori rizika za nasilje u adolescentskim vezama

Faktori rizika za nasilje u vezama predstavljaju one značajke koje se povezuju s većom sklonošću činjenju i/ili doživljavanju nasilnog ponašanja (Hodžić, 2007), a potrebno ih je poznavati ukoliko želimo predviđati takvo ponašanje.

Ajduković i Ručević (2009) na temelju pregleda međunarodnih istraživanja izdvajaju tri skupine faktora rizika: individualne, interpersonalne, te faktore rizika na razini zajednice/društva. Neki od individualnih faktora su nisko samopoštovanje, nesigurna ili preokupirana privrženost partneru, iskustvo viktimizacije u primarnoj obitelji, potreba za dokazivanjem u vezi pod „svaku cijenu”, pretjerana ljubomora, stereotipna uvjerenja o muško-ženskim odnosima, neprepoznavanje određenog ponašanja u vezi kao nasilja, nepoznavanje svojih i tuđih prava u vezi, pozitivan stav o nasilju kao načinu rješavanja nesuglasica, te konzumacija alkohola/droge. Pod interpersonalne faktore rizika ubrajaju se slabe komunikacijske vještine, teškoće u izražavanju osjećaja, te slabe vještine rješavanja sukoba pregovaranjem, dok pozitivan odnos vršnjaka prema nasilju, prihvatljivost nasilja u medijima, općenito veća količina nasilja i tolerantan odnos društva prema nasilju čine faktore na razini zajednice/društva.

U pokušaju što boljeg objašnjenja nasilja u romantičnim vezama Buljan-Flander i sur. (2009) sumiraju brojne teorijske pristupe u tri široka modela: sociološki, psihološki i integrativni model. Sociološki model naglašava ulogu okoline, tj. društva i obitelji, a specifično Bandurina teorija socijalnog učenja kaže da je nasilno ponašanje naučeno promatranjem ponašanja modela koji predstavlja uzor, bilo da su to roditelji ili vršnjaci. Foshee, Bauman i Linder (1999) ispitali su medijatorski utjecaj varijabli izvedenih iz teorije socijalnog učenja na povezanost obiteljskog nasilja i činjenja nasilja u adolescentskim vezama i dobili da glavni medijatorski efekt imaju varijable agresivnog načina rješavanja sukoba i pozitivan stav prema nasilju u vezama. Daljnji rezultati istraživanja u ovom smjeru sugeriraju da su upravo stilovi izražavanja ljutnje ono što adolescenti uče dok su izloženi obiteljskom nasilju, a koji ih kasnije dovode u rizik počinjenja nasilja u vezi (Wolf i Foshee, 2003). Utjecaj širih kulturalnih vrijednosti, poput rigidnih tradicionalnih rodnih uloga i stereotipnih uvjerenja o razlikama između žena i muškaraca također mogu biti u podlozi nasilja u vezi kao sredstvo uspostave patrijarhalne dominacije u vezi (Hodžić, 2007). Stoga je u proučavanju rizičnih faktora za počinjenje nasilja u vezi i sklonosti viktimizaciji potrebno uzeti u obzir i rodnu

perspektivu, tj. ispitati spolne razlike, što ćemo učiniti u okvirima problema ovog istraživanja.

Psihološki model nasilje u vezi pokušava objasniti karakteristikama ličnosti sudionika u nasilju - kako žrtve, tako i nasilnika. Središnju ulogu pri tome imaju psihološke značajke pojedinca, njegove osobine ličnosti (poput niskog samopoštovanja) i psihopatološke tendencije. Budući da razvoj ličnosti počinje od ranog djetinjstva, jedna od teorija koje se mogu svrstati pod ovaj model je teorija privrženosti (Ainsworth, Blehar, Waters i Wall, 1978). Ona uzrok sklonosti nasilju u vezi nalazi u nesigurnom tipu privrženosti razvijenom u nezadovoljavajućim odnosima s roditeljima.

Integrativni model objedinjuje sociološki i psihološki model time što uzroke nasilja nalazi u onome što je osoba usvojila odnosno imala kao model ponašanja u primarnoj obitelji, ali vidi nasilje i kao odraz strukture same osobe, kao i njenih kulturoloških vrijednosti. Ovim teorijskim modelom vodit ćemo se i u ovom istraživanju.

Važno je napomenuti da, iako su povezani s partnerskim nasiljem, navedeni faktori rizika ne predstavljaju nužno i uzročno-posljedične veze kojima bismo mogli objasniti pojavu nasilja u vezama mladih. Poznavanje faktora rizika od važnosti je za primarnu edukaciju i prevenciju, ali oni također mogu biti simptomi ili posljedice nasilja.

Posljedice nasilnog ponašanja u adolescentskim vezama

Čini se da je za adolescenta suočenog s jednim problematičnim ponašanjem, primjerice nasiljem u vezi, velika vjerojatnost da će biti suočen i s drugim problematičnim ponašanjem (O'Keefe, 2005). Osim neposrednih tjelesnih posljedica poput ozljeda, nasilje u vezi ostavlja psihičke i emocionalne posljedice. Hodžić (2007) ukazuje na spolne razlike prema kojima djevojke navode znatno više negativnih posljedica od mladića, pri čemu se radi o osjećajima povrijeđenosti, ljutnje, straha, tuge, nesigurnosti, srama i krivnje, dok mladići pak u većem broju slučajeva izjavljuju da su se osjećali ravnodušno ili da im je bilo smiješno. No nasilje u vezi ostavlja i dugoročne posljedice za žrtvu, kao i za počinitelja, njihove obitelji i zajednicu. Neki od nepovoljnih učinaka su zlouporaba alkohola i droga, rizično seksualno ponašanje, antisocijalno ponašanje, nasilno ponašanje, depresivno raspoloženje i pokušaj samoubojstva (O'Keefe, 2005; Roberts i Klein, 2003). Povrh toga, obrasci ponašanja naučeni u adolescentskim vezama

mogu se prenositi i na kasnije ljubavne veze (Pećnik, 1990; Wolfe, Wekerle, Scott, Straatman, Grasley, Reitzel-Jaffe, 2003; Ajduković i Ručević, 2009).

Uz to što se radi o ponašanju koje je samo po sebi problematično, nasilje u adolescentskim vezama je dodatan problem zbog njegove povezanosti s drugim rizičnim ponašanjima mladih, rizicima za mentalno i tjelesno zdravlje te socijalno funkcioniranje. Stoga i treba biti prepoznato kao relevantan problem i biti predmet daljnjih istraživanja.

Istraživanja nasilja u adolescentskim vezama u Hrvatskoj

Problem nasilja u ljubavnim vezama mladih nije bio predmetom istraživanja u Republici Hrvatskoj sve do unatrag dvadesetak godina. Prvo istraživanje o nasilju u ljubavnim vezama studentske populacije u Hrvatskoj provela je Pećnik 1990. godine primijenivši Skalu taktika rješavanja sukoba. Rezultati dobiveni u tom istraživanju upućuju na veliku sklonost studenata da koriste verbalno nasilno ponašanje u vezi, a otprilike trećina sudionika potvrđuje postojanje tjelesnog nasilja u konfliktnim situacijama u vezi. Pritom djevojke rjeđe koriste nasilno ponašanje kao način rješavanja sukoba.

Desetljeće kasnije Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI) počinje s provođenjem istraživanja na ovu temu, prvo 2004. godine, a sljedeće 2007. godine u kojima se pojavljuju trendovi uzajamnog nasilja. Ova istraživanja potaknula su i druge istraživače koji su potvrdili te nalaze (Nađ, 2010) i upozorili na potrebu edukativno-preventivnog djelovanja kako bi se trendovi povećanja nasilja zaustavili i smanjili, što je u konačnici i rezultiralo nekolicinom projekata.

Najnovija istraživanja pokazuju da su djevojke, osim kada se radi o seksualnom nasilju, češće počiniteljice nasilja u vezi te da je psihičko nasilje najrašireniji oblik nasilja (Hodžić, 2009; Ajduković, Löw i Sušac, 2011). Ovi nalazi su u skladu s trenutačnim stanjem u svijetu. Pritom Archer (2000) u svojoj metaanalizi također izvještava o ženama kao češćim počiniteljicama tjelesnog nasilja u mlađim dobnim skupinama, no posljedice takvog nasilja češće su manjeg intenziteta.

Ovim istraživanjem provjerit će se neki od prediktora viktimizacije i počinjenja nasilja u adolescentskim vezama.

CILJ

Cilj provedenog istraživanja bio je istražiti povezanost nasilnog ponašanja u adolescentskim vezama s nekim individualnim karakteristikama, te utvrditi doprinos tih varijabli u predviđanju nasilnog ponašanja, posebno za svaki spol.

PROBLEMI ISTRAŽIVANJA I HIPOTEZE

1. Utvrditi povezanosti između školskog uspjeha, trajanja veze, pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi, samopoštovanja i različitih stilova izražavanja ljutnje s počinjenim odnosno doživljenim nasiljem u vezi.

H1.1 Očekuje se da će postojati negativna povezanost između školskog uspjeha i počinjenog nasilja u vezi: sudionici koji imaju niži školski uspjeh, češće će biti nasilni u vezi.

H1.2 Očekuje se da će postojati pozitivna povezanost između trajanja veze i počinjenog i doživljenog nasilja: sudionici koji su dulje vrijeme u vezi češće će biti nasilni te će češće biti žrtve nasilja u vezi.

H1.3 Očekuje se da će postojati pozitivna povezanost između pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi i počinjenog i doživljenog nasilja: sudionici koji imaju netočnija uvjerenja o tome što je kvalitetna veza češće će biti nasilni te će češće biti žrtve nasilja u vezi.

H1.4 Očekuje se da će postojati negativna povezanost između samopoštovanja i počinjenog i doživljenog nasilja: sudionici koji imaju niži stupanj samopoštovanja češće će biti nasilni te će češće biti žrtve nasilja u vezi.

H1.5 Očekuje se da će postojati pozitivna povezanost destruktivnih stilova (izravnog i neizravnog) izražavanja ljutnje i počinjenog nasilja: sudionici koji svoju ljutnju rjeđe iskazuju na destruktivne načine bit će rjeđe nasilni u vezi. Za konstruktivni stil izražavanja ljutnje ne očekujemo povezanost s nasiljem u vezi.

2. Utvrditi relativan doprinos varijabli školskog uspjeha, trajanja veze, pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi, samopoštovanja, stilova izražavanja ljutnje te stupnja počinjenog odnosno doživljenog nasilnog ponašanja u vezi u objašnjenju učestalosti činjenja i doživljavanja nasilja u vezi.

H.2.1. Očekuje se da će model koji uključuje navedene varijable u značajnom stupnju predviđati činjenje i doživljavanje nasilja u vezi tako da će niži školski uspjeh, dulje trajanje veze, viši stupanj slaganja s pogrešnim uvjerenjima o kvalitetnoj vezi, niži stupanj samopoštovanja i konstruktivnog stila izražavanja ljutnje te viši stupanj destruktivnih stilova izražavanja ljutnje biti povezani s većom učestalošću počinjenja i doživljavanja nasilja. Također, pretpostavlja se da će u modelu koji predviđa učestalost počinjenog nasilja značajan prediktor biti učestalost doživljenog nasilja, i obratno.

3. Utvrditi postoje li spolne razlike u prediktivnim modelima počinjenog i doživljenog nasilnog ponašanja u vezi.

H3.1. Očekuje se da će slaganje s pogrešnim uvjerenjima o kvalitetnoj vezi i viši stupanj destruktivnih izravnih stilova izražavanja ljutnje biti značajniji prediktori činjenja nasilja kod mladića, dok će ostali prediktori u jednakoj mjeri predviđati činjenje i doživljavanje nasilja kod oba spola.

METODOLOGIJA

Uzorak

Istraživanje je provedeno primjenom upitnika na uzorku učenika četvrtih razreda srednjih škola strukovnih (55,1%) i gimnazijskih (44,9%) usmjerenja na području Grada Zagreba (13,6%), Ogulina (20,8%) te najvećim dijelom Dubrovnika (65,6%). Maturanti u ovom uzorku ostvaruju vrlo dobar prosječan školski uspjeh na kraju prethodne školske godine ($M = 3.97$, $SD = 0.61$). Prigodni uzorak je odabran zahvaljujući suradljivosti ravnatelja i stručnih suradnika u školama.

Ukupan broj sudionika istraživanja je 390 maturanata, od čega je 176 mladića (45,1%) i 214 djevojaka (54,9%). Za analize podataka vezane uz provjeru modela predikcije korišteni su podaci samo za one učenike koji su u posljednjih 12 mjeseci bili u vezi - njih ukupno 271 (69,5%), od čega je 109 mladića (40,2%) i 162 djevojke (59,8%). Treba naglasiti da su dva poduzorka ovisno o tome jesu li sudionici u vezi ili nisu uspoređena po demografskim varijablama te nije nađena značajna razlika među njima.

Za sudionike koji su bili u vezi, raspon trajanja veze je od 1 dana do 48 mjeseci, dok je prosječno trajanje veze 9,64 mjeseca. Raspon godina partnera je od 15 do 35, dok je prosječna dob partnera 19,12 godina.

Instrumenti

Primijenjen je instrumentarij koji je u formulacijama čestica prilagođen za svaki spol, a koji se uz pitanja o demografskim karakteristikama sudionika (godina rođenja, škola, status veze, trajanje veze, dob partnera te prosjek svih ocjena na kraju prošle školske godine), sastoji od:

1. Skale pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi,
2. Skale samopoštovanja,
3. Skale izražavanja ljutnje,
4. Upitnika počinjenih nasilnih ponašanja u vezi te
5. Upitnika doživljenih nasilnih ponašanja u vezi.

1. Skala pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi (Ajduković, Löw i Sušac, 2011)

Skala se sastoji od 18 tvrdnji za koje sudionici trebaju odrediti u kojoj se mjeri slažu s njima i to na skali od 1 (izrazito se ne slažem) do 5 (izrazito se slažem). Ukupni rezultat formiran je kao zbroj svih odgovora nakon rekodiranja čestica te se teoretski raspon kreće od 18 do 90, gdje viši rezultat pokazuje veće prihvaćanje pogrešnih uvjerenja o tome što je kvalitetna ili zdrava veza, odnosno veći rezultat pokazuje manje točna uvjerenja o kvalitetnoj vezi (npr. „Mladić/Djevojka uvijek mora znati gdje i s kim je njegova djevojka/njen mladić.“). Autori skale su u postupku njene validacije kroz istraživanja 2009. i 2010. godine na učenicima trećih razreda srednjih škola dobili pouzdanost skale $\alpha=0.78$ i $\alpha=0.73$ (Ajduković, Löw i Sušac, 2009; 2010). Pouzdanost skale na našem uzorku iznosi $\alpha=0.82$.

2. Skala samopoštovanja (Rosenberg, 1965)

Namjena Rosenbergove skale je procjena globalnog osjećaja osobne vrijednosti i prihvaćanja sebe kod adolescenata, tj. procjena globalnog samopoštovanja (Rosenberg, 1965). Skala samopoštovanja sastoji se od 10 čestica od kojih je pet definirano u pozitivnom, a pet u negativnom smjeru (npr. „Osjećam da sam isto toliko sposoban/na koliko i drugi ljudi.“, ili „Osjećam da nema puno toga čime bih se mogao/la ponositi.“). Zadatak sudionika je izraziti svoje slaganje ili neslaganje s ponuđenim tvrdnjama na skali s 5 uporišnih točaka pri čemu 1 znači „uopće se ne slažem“, a 5 „u potpunosti se slažem“. Ukupni rezultat na skali dobiva se kao zbroj rezultata na svim česticama nakon

obrnuto bodovanja negativnih čestica, a kreće se od 10 do 50, pri čemu veći rezultat ukazuje na veće samopoštovanje.

Skala je kratka i razumljiva te je najčešće korištena jednodimenzionalna mjera osobnog samopoštovanja. Metrijske karakteristike Rosenbergove skale provjeravane su mnogo puta, što omogućuje usporedbu rezultata među istraživanjima. Na našem uzorku Cronbachov α koeficijent unutarnje konzistencije iznosi $\alpha=0.86$ te je u skladu s pouzdanostima iz istraživanja provedenog na hrvatskom uzorku (Bratko, Ivanec i Bunjevac, 1999).

3. Skala izražavanja ljutnje (Wolf i Foshee, 2003)

Autorice su konstruirale ovu skalu prilagođenu populaciji adolescenata koja mjeri tri stila izražavanja ljutnje: konstruktivni stil (npr. „Pitao sam nekoga za savjet kako postupiti.“), destruktivni izravni stil (npr. „Vikao sam i vrijeđao osobu na koju sam se ljutio.“) i destruktivni neizravni stil (npr. „Zamišljao sam kako korim tu osobu.“). Budući da je svaki stil zastupljen s po 4 čestice, Skala sadrži ukupno 12 čestica. Od sudionika se traži da procijene koliko često su se tijekom posljednjih 12 mjeseci, kada su bili ljuti, ponašali na navedene načine na skali od 0-nikada, 1-rijetko, 2-ponekad do 3-vrlo često. Faktorska analiza s varimax rotacijom (Prilog 1) provedena je kako bi se potvrdilo mjere li iste čestice i na našem uzorku jednake dimenzije izražavanja ljutnje kao što su to utvrdile Wolf i Foshee (2003).

U provjeri faktorske strukture utvrđeno je odstupanje za jednu česticu od originalne skale. Tvrdnju „Pokušao sam upropastiti nešto što je ta osoba pokušavala napraviti.“ autorice su prvotno konstruirale za mjerenje destruktivnog neizravnog stila, ali su u svom istraživanju (Wolf i Foshee, 2003) dobile da je ta čestica bolja mjera destruktivnog izavnog stila izražavanja ljutnje. Međutim, na našem uzorku navedena čestica ima faktorsko zasićenje na oba destruktivna stila, ali je ipak u većoj mjeri povezana s destruktivnim neizravnim stilom. Na ovakav način formirana Skala na našem uzorku ima pouzdanost $\alpha=0.69$ za konstruktivni stil, $\alpha=0.74$ za destruktivni izravni stil i $\alpha=0.69$ za destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje. Dobivene pouzdanosti su slične onima dobivenima na uzorku od $N=1405$ američkih adolescenata (Wolf i Foshee, 2003) koje iznose $\alpha=0.78$ za konstruktivni stil, $\alpha=0.73$ za destruktivni izravni stil te $\alpha=0.62$ za destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje.

4. Upitnik počinjenih nasilnih ponašanja u vezi (Ajduković, Löw i Sušac, 2011)

Upitnik je konstruiran po uzoru na Skalu rješavanja sukoba (CTS-2; Straus, Hambey i Warren, 2003) uz promjenu i dodavanje novih čestica primjerenih dobi i vrsti odnosa adolescenata, te našoj kulturi i tipičnim oblicima nasilnih ponašanja mladih osoba. Sadržaj čestica prilagođen je ponašanju koje je karakteristično za mlade osobe koje tipično nisu u dugotrajnoj vezi u kojoj bi zajedno živjeli/stanovali i privređivali. Upitnik sadrži 30 čestica i obuhvaća tri oblika nasilnog ponašanja: psihičko („Vrijeđao/la sam ili psovao/la djevojku/mladića“), tjelesno („Ošamario/la sam djevojku/mladića“) i seksualno nasilje („Prijetio/la sam kako bih djevojku/mladića natjerao/la na seks“). Sudionici trebaju označiti koliko su se često u posljednjih 12 mjeseci ponašali prema svojoj djevojci/svom mladiću na opisane načine, koristeći skalu od 0 (niti jednom) do 5 (vrlo često / nekoliko puta tjedno). Ukupni rezultat formiran je kao zbroj odgovora na svim česticama te se kreće od 0 do 150, pri čemu viši rezultat upućuje na češće počinjeno nasilje u vezi. Pouzdanost skale iznosi $\alpha=0.82$ i $\alpha=0.92$ (Ajduković, Löw i Sušac, 2011). Pouzdanost skale dobivena na našem uzorku iznosi $\alpha=0.94$.

5. Upitnik doživljenih nasilnih ponašanja u vezi (Ajduković, Löw i Sušac, 2011)

Upitnik sadrži 30 čestica koje sadržajno odgovaraju onima iz *Upitnika počinjenih nasilnih ponašanja*, no odnose se na izjavu sudionika o tome koliko se često mladić/njegova djevojka ponašao/la na navedene način prema njemu/njoj u proteklih 12 mjeseci. Ukupni rezultat formiran je kao zbroj odgovora na svim česticama te se kreće od 0 do 150, pri čemu viši rezultat upućuje na više odnosno češće doživljeno nasilje u vezi. Pouzdanost ove skale iznosi $\alpha=0.91$ i $\alpha=0.92$ (Ajduković, Löw i Sušac, 2011). Na našem uzorku pouzdanost iznosi $\alpha=0.93$.

Postupak

Nakon dobivenog odobrenja ravnatelja srednjih škola, istraživanje je provedeno tijekom travnja i svibnja 2011. Sudionici su potpisali pristanak za sudjelovanje u istraživanju na kojem je bila istaknuta i svrha istraživanja, mogući rizici, stres i neugoda pri sudjelovanju te kontakt stručne osobe kojoj se mogu obratiti za pomoć u slučaju potrebe.

Ispitivanje je provedeno grupno u razrednim odjelima, a sudionicima je naglašeno kako je istraživanje u potpunosti anonimno te ih se stoga zamolilo za iskrenost i samostalnost u odgovaranju.

Prije svakog mjernog instrumenta nalazila se detaljna pisana uputa o tome što se od sudionika traži u dijelu koji slijedi. Sudionici koji nisu imali iskustvo ljubavne veze u posljednjih 12 mjeseci ispunjavali su samo prvi dio upitnika, bez Upitnika počinjenih i doživljenih nasilnih ponašanja u vezi. Primjena upitnika u pojedinom razrednom odjelu trajala je 15 do 20 minuta.

REZULTATI

Analiza prikupljenih podataka započeta je pregledom deskriptivnih podataka (tablica 1) te testiranjem spolnih razlika na ispitivanim varijablama (tablica 2). Broj sudionika u obradama vezanim uz doživljeno i počinjeno nasilje je smanjen jer su korišteni podaci samo za one učenike koji su u posljednjih 12 mjeseci bili u ljubavnoj vezi.

Tablica 1

Deskriptivne vrijednosti (prosječne, minimalne, maksimalne te standardna devijacija) za ispitivane varijable.

Skale	N	M	SD	Min	Max
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	377	34.73	9.41	18	69
Samopoštovanje	380	40.24	6.73	19	50
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	380	8.39	2.50	0	12
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	380	2.18	2.23	0	11
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	381	2.82	2.55	0	12
Doživljeno nasilje	269	11.49	15.24	0	109
Počinjeno nasilje	276	16.09	17.66	0	113

Pokazalo se da supskale počinjenog i doživljenog nasilja značajno odstupaju od normalne distribucije te su pozitivno asimetrične odnosno prevladavaju niže vrijednosti. Unatoč tome, odlučili smo se za parametrijske postupke prilikom daljnje obrade

rezultata, s obzirom da Petz (2004) navodi kako je opravdano koristiti parametrijsku statistiku ukoliko su dobivene distribucije pravilne (nisu bimodalnog ili U-oblika) i uzorci su slični po veličini i raspršenju, te ukoliko očekujemo slično odstupanje populacije od normalne distribucije.

Tablica 2
Značajnost spolnih razlika za sve ispitivane varijable.

	Mladići			Djevojke			t
	N	M	SD	N	M	SD	
Školski uspjeh	167	3.91	0.66	205	4.01	0.58	-1.64
Trajanje veze	92	6.83	7.68	136	11.54	10.87	-3.83**
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	165	39.80	9.99	212	30.79	6.68	10.46**
Samopoštovanje	166	41.22	6.48	214	39.48	6.83	2.51*
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	167	7.57	2.57	213	9.04	2.25	-5.95**
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	168	2.54	2.52	212	1.89	1.92	2.83**
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	168	3.05	2.81	213	2.64	2.32	1.58
Doživljeno nasilje	107	14.51	17.76	162	9.49	13.01	2.68**
Počinjeno nasilje	111	13.52	19.46	165	17.82	16.18	-1.99*

Napomena: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Mladići naspram djevojaka imaju statistički značajno više pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi ($t(377) = 10.46$; $p < 0.01$), ljutnju izražavaju manje konstruktivno ($t(380) = -5.95$; $p < 0.01$), a više destruktivno izravno ($t(380) = 2.83$; $p < 0.01$) te su češće žrtve ($t(269) = 2.68$; $p < 0.01$), a rjeđe počinitelji nasilja u vezi ($t(276) = -1.99$; $p < 0.05$). Također, mladići su u prosječno kraćim vezama ($t(228) = -3.83$; $p < 0.01$) te imaju viši stupanj samopoštovanja od djevojaka ($t(380) = 2.51$; $p < 0.05$).

Prvi problem

Kako bismo odgovorili na prvi problem izračunali smo Pearsonove koeficijente korelacije između sviju ispitivanih varijabli te se dobivene vrijednosti nalaze u tablici 3.

Tablica 3
Značajnost korelacija među svim ispitivanim varijablama.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Spol	-								
2. Školski uspjeh	.085	-							
3. Trajanje veze	.232**	.043	-						
4. Pogrešna uvjer. o kvalitetnoj vezi	-.475**	-.159**	-.115	-					
5. Samopoštovanje	-.128*	.035	-.050	-.139**	-				
6. Konstr. stil izražavanja ljutnje	.293**	.235**	.182**	-.253**	.100	-			
7. Destr. izravni stil izražavanja ljutnje	-.144**	-.204**	.014	.401**	-.129*	-.186**	-		
8. Destr. neizravni stil izr. ljutnje	-.081	.104*	.016	.242**	-.268**	-.055	.342**	-	
9. Doživljeno nasilje	.119*	-.042	.210**	.448**	-.113	-.096	.326**	.331**	-
10. Počinjeno nasilje	-.162**	.028	.258**	.399**	-.163**	-.049	.463**	.424**	.664**

Napomena: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Pokazalo se da ne postoji statistički značajna povezanost između školskog uspjeha i počinjenog i doživljenog nasilja, što nije u skladu s prvom postavljenom hipotezom unutar prvog problema.

Pokazalo se da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između trajanja veze i počinjenog ($r(226) = .258$; $p < 0.01$) i doživljenog ($r(220) = .21$; $p < 0.01$) nasilja, što je u skladu s drugom postavljenom hipotezom. Sudionici koji su dulje vrijeme u vezi iskazuju značajno češće postupaju nasilno, ali i češće doživljavaju nasilje u vezi od sudionika koji su kraće vrijeme u vezi.

Utvrđena je i značajna pozitivna povezanost između pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi i počinjenog ($r(271) = .399$; $p < 0.01$) i doživljenog ($r(266) = .448$; $p < 0.01$) nasilja, što je u skladu s očekivanjima postavljenim pod trećom hipotezom. Sudionici koji imaju netočnija uvjerenja o tome što je kvalitetna veza značajno češće postupaju nasilno, ali i češće doživljavaju nasilje u vezi od sudionika s točnijim uvjerenjima o kvalitetnoj vezi (viši rezultat pokazuje netočnija uvjerenja).

Četvrta hipoteza postavljena u sklopu prvog problema je djelomično potvrđena. Pokazalo se da postoji značajna premda mala negativna povezanost između samopoštovanja i počinjenog ($r(276) = -.163$; $p < 0.01$), ali ne i doživljenog nasilja.

Sudionici koji imaju viši stupanj samopoštovanja rjeđe su nasilni u vezi, dok stupanj samopoštovanja nije povezan s učestalošću doživljenog nasilnog ponašanja.

Peta hipoteza unutar prvog problema je potvrđena. Postoji statistički značajna pozitivna povezanost destruktivnog izravnog stila izražavanja ljutnje s počinjenim ($r(275) = .463$; $p < 0.01$) i doživljenim ($r(268) = .326$; $p < 0.01$) nasiljem u vezi. Također, postoji značajna pozitivna povezanost destruktivnog neizravnog stila izražavanja ljutnje s počinjenim ($r(276) = .424$; $p < 0.01$) i doživljenim ($r(269) = .331$; $p < 0.01$) nasiljem u vezi. Sudionici koji imaju niži rezultat za destruktivne stilove izražavanja ljutnje rjeđe su nasilni i rjeđe doživljavaju nasilje u vezi. Sukladno očekivanjima, ne postoji značajna povezanost konstruktivnog stila izražavanja ljutnje s počinjenim i doživljenim nasiljem u vezi.

Drugi problem

Kako bismo odgovorili na drugi problem, proveli smo dvije hijerarhijske regresijske analize kojima smo provjerili u kojem stupnju odabrani model prediktora objašnjava kriterij iskazanog počinjenog odnosno iskazanog doživljenog nasilja u vezi. U prvom koraku regresijske analize uvedene su sociodemografske varijable (spol, školski uspjeh) i trajanje veze, u drugom koraku varijabla samopoštovanja, u trećem pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi, u četvrtom varijable stilova izražavanja ljutnje (konstruktivni, destruktivni izravni te destruktivni neizravni stil) te konačno, u petom koraku varijabla doživljenih nasilnih ponašanja u vezi za predviđanje počinjenog nasilja, i obratno. Rezultati ovih analiza prikazani su u tablicama 5 i 6 u Prilogu.

Završnim modelom predviđanja počinjenog nasilja u vezi (Prilog, tablica 5) objašnjeno je, prema korigiranoj procjeni, 63.2% ukupne varijance počinjenog nasilja. U prvom koraku regresijske analize varijabla trajanja veze objašnjava značajnih 5.2% varijance. Sudionici u duljim vezama češće se ponašaju nasilno u vezi. Uvođenjem varijable samopoštovanja u drugom koraku regresijske analize, postotak objašnjene varijance kriterija značajno se povećao za 2%. Sudionici s višim stupnjem samopoštovanja rjeđe su nasilni u vezi. Uvođenjem varijable pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi u trećem koraku, dodatno je objašnjeno značajnih 28.2% varijance kriterija. Sudionici koji imaju netočnija uvjerenja o kvalitetnoj vezi češće su nasilni u vezi od onih koji imaju točnija uvjerenja. U ovom koraku varijabla samopoštovanja gubi na značajnosti u

objašnjavanju varijance kriterija, što je vjerojatno posljedica njene značajne negativne povezanosti s varijablom pogrešnih uvjerenja ($r(374) = -.139$; $p < 0.01$). Također, u ovom koraku varijabla spola postaje statistički značajna. U četvrtom koraku se uvođenjem varijabli izražavanja ljutnje postotak objašnjene varijance značajno povećao za 17.5%, a značajni prediktori su dva oblika destruktivnih stilova izražavanja ljutnje, ali ne i konstruktivan stil. Sudionici koji češće na destruktivne načine izražavaju ljutnju (izravno i neizravno), također su češće nasilni u vezi. I konačno, u petom koraku, uvođenjem varijable učestalosti doživljavanja nasilja, objašnjeno je dodatnih 10.6% varijance. Češće doživljavanje nasilja predviđa češće činenje nasilja. Zaključno, učestalost počinjenog nasilja u vezi predviđaju ženski spol, dulje trajanje veze, pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi, destruktivni stilovi izražavanja ljutnje te učestalost doživljenog nasilja u vezi.

Rezultati predviđanja doživljenog nasilja u vezi prikazani su u tablici 6 u Prilogu. Modelom predviđanja doživljenog nasilja u vezi objašnjeno je, prema korigiranoj procjeni, 47.5% ukupne varijance doživljenog nasilja. U prvom modelu regresijske analize varijable spol i trajanje veze objašnjavaju značajnih 8.3% varijance kriterija. Sudionici muškog spola te oni koji su bili u dužim vezama češće su žrtve nasilja u vezi. U drugom koraku regresijske analize uvođenjem varijable samopoštovanja, dodatno je objašnjeno 2.1% varijance kriterija. Uvođenjem varijable pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi u trećem koraku, postotak objašnjene varijance kriterija značajno se povećao za 17%. Sudionici koji imaju netočnija uvjerenja o kvalitetnoj vezi češće su žrtve nasilja u vezi od onih koji imaju točnija uvjerenja. U ovom koraku, kao i u slučaju predviđanja počinjenog nasilja, varijabla samopoštovanja gubi na značajnosti. No, također, i varijabla spola gubi na značajnosti. U četvrtom koraku uvođenjem varijabli izražavanja ljutnje dodatno je objašnjeno 5.8% varijance, a značajni prediktori su dva oblika destruktivnih stilova izražavanja ljutnje. U zadnjem koraku uvođenjem varijable počinjenog nasilja dodatno je objašnjeno 15.2% varijance. Pritom varijable destruktivnih stilova izražavanja ljutnje, zajedno s prediktorom pogrešnih uvjerenja, gube na značajnosti dok spol ponovno postaje značajan prediktor. Zaključno, učestalost doživljenog nasilja predviđaju muški spol, dulje trajanje veze i učestalost počinjenog nasilja u vezi.

Treći problem

Kako bismo odgovorili na treći problem, proveli smo četiri hijerarhijske regresijske analize kojima smo provjerili u kojem stupnju odabrani model prediktora objašnjava kriterij iskazanog počinjenog odnosno iskazanog doživljenog nasilja u vezi, posebno za svaki spol. Rezultati ovih analiza prikazani su u tablicama 7-10 u Prilogu.

Modelom predviđanja počinjenog nasilja u vezi (Prilog, tablica 7) na poduzorku mladića objašnjeno je, prema korigiranoj procjeni, 62.1% ukupne varijance počinjenog nasilja. U prva dva modela regresijske analize varijable školskog uspjeha, trajanja veze i samopoštovanja nisu se pokazale značajnim prediktorima. U trećem koraku, uvođenjem varijable pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi, varijabla trajanje veze dobiva na značajnosti, a dodatno je objašnjeno značajnih 41.9% varijance kriterija. Mladići koji imaju netočnija uvjerenja o kvalitetnoj vezi i istodobno su bili u dužim vezama češće su nasilni u vezi. U četvrtom se koraku uvođenjem varijabli izražavanja ljutnje postotak objašnjene varijance značajno povećao za 9.2%, ali pritom je značajan prediktor samo destruktivni neizravni stil ljutnje. Također, u ovom koraku varijabla trajanja veze gubi svoju značajnost. Mladići koji svoju ljutnju češće iskazuju na destruktivan neizravan način, češće su nasilni u vezi. I konačno, u petom koraku, uvođenjem varijable učestalosti doživljavanja nasilja, objašnjeno je dodatnih 9.2% varijance kriterija. Češće doživljavanje nasilja predviđa češće činenje nasilja kod mladića. Zaključno, učestalost počinjenog nasilja u vezi kod mladića predviđaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi, destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje i učestalost doživljenog nasilja u vezi.

Modelom predviđanja počinjenog nasilja u vezi (Prilog, tablica 8) na poduzorku djevojaka objašnjeno je, prema korigiranoj procjeni, 63.7% ukupne varijance počinjenog nasilja. U prvom modelu regresijske analize varijabla trajanja veze objašnjava značajnih 6.6% varijance kriterija. Djevojke koje su dulje u vezi češće su nasilne u vezi. U drugom koraku varijabla samopoštovanja nema značajan doprinos objašnjenju varijance počinjenog nasilja. U trećem koraku, uvođenjem varijable pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi dodatno je objašnjeno značajnih 15.9% varijance kriterija. Djevojke koje imaju netočnija uvjerenja o kvalitetnoj vezi iskazuju više počinjenog nasilja češće su nasilne u vezi od onih koje imaju točnija uvjerenja. U

četvrtom koraku se uvođenjem varijabli izražavanja ljutnje postotak objašnjene varijance značajno povećao za visokih 30.4%, a pritom su samo destruktivni stilovi izražavanja ljutnje značajni prediktori. Djevojke koje svoju ljutnju iskazuju na destruktivne načine (izravno i neizravno), češće su nasilne u vezi. U petom koraku, uvođenjem varijable učestalosti doživljavanja nasilja, objašnjeno je dodatnih 10.7% varijance kriterija. Dakle, i kod djevojaka češće doživljavanje nasilja predviđa češće činjenje nasilja. Konačni model počinjenja nasilja kod djevojaka, stoga, sadrži sljedeće značajne prediktore: trajanje veze, pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi, destruktivni stilovi izražavanja ljutnje te učestalost doživljenog nasilja u vezi.

Modelom predviđanja doživljenog nasilja u vezi na poduzorku mladića (Prilog, tablica 9) objašnjeno je, prema korigiranoj procjeni, 50.3% ukupne varijance doživljenog nasilja. Kao i u slučaju predviđanja počinjenog nasilja, niti ovdje se varijable školskog uspjeha, trajanja veze i samopoštovanja u prva dva koraka regresijske analize nisu pokazale značajnim prediktorima. Uvođenjem varijable pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi u trećem koraku, postotak objašnjene varijance kriterija značajno se povećao za 33.4%. Također, varijabla trajanja veze postaje značajan prediktor. Mladići koji imaju netočnija uvjerenja o kvalitetnoj vezi i uz to su bili u dužim vezama češće doživljavaju nasilje u vezi. U četvrtom koraku varijable izražavanja ljutnje ne pridonose značajno objašnjenju varijance kriterija doživljenog nasilja. U zadnjem koraku uvođenjem varijable počinjenog nasilja dodatno je objašnjeno značajnih 12.1% varijance. Mladići koji su češće nasilni u vezi, češće su i žrtve nasilja u vezi. Zaključno, dulje trajanje veze, netočnija uvjerenja o kvalitetnoj vezi i više počinjenog nasilja u vezi predviđaju doživljavanje nasilja u vezi kod mladića.

Modelom predviđanja doživljenog nasilja u vezi na poduzorku djevojaka (Prilog, tablica 10) objašnjeno je, prema korigiranoj procjeni, 42.1% ukupne varijance doživljenog nasilja. Kao i u slučaju predviđanja počinjenog nasilja kod djevojaka, u prvom koraku varijabla trajanja veze značajno objašnjava 6.5% varijance kriterija. Djevojke koje su dulje u vezi češće su žrtve nasilja u vezi. U drugom koraku varijabla samopoštovanja također nema značajan doprinos objašnjenju varijance doživljenog nasilja. Uvođenjem varijable pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi u trećem koraku, postotak objašnjene

varijance kriterija se povećao za niskih, ali značajnih 4.7%. U četvrtom koraku se uvođenjem varijabli izražavanja ljutnje postotak objašnjene varijance značajno povećao za visokih 13.5%, a značajni prediktori su destruktivni stilovi izražavanja ljutnje. U zadnjem koraku uvođenjem varijable počinjenog nasilja dodatno je objašnjeno značajnih 17.1% varijance. Zanimljivo je da uvođenjem ovog prediktora svi prethodni značajni prediktori gube na značajnosti u objašnjavanju varijance doživljenog nasilja. Zaključno, jedini prediktor učestalosti doživljenog nasilja u vezi kod djevojaka je učestalost počinjenog nasilja.

RASPRAVA

Opći cilj ovog istraživanja bio je istražiti povezanost nasilnog ponašanja u ljubavnim vezama adolescenata s njihovim sociodemografskim i osobnim karakteristikama, te utvrditi doprinos tih varijabli u predviđanju nasilnog ponašanja kod oba spola.

Prije komentiranja dobivenih rezultata pod vidom postavljenih problema, osvrnut ćemo se na dobivene deskriptivne podatke i distribucije rezultata na ispitivanim varijablama. Dobivene distribucije učestalosti počinjenog i doživljenog nasilja u vezi su vrlo slične, obje pozitivno asimetrične, što znači da se prosječna razina ukupnog počinjenog i doživljenog nasilja u vezi nalazi u donjem dijelu raspona mogućih rezultata na upitniku, ali uz veliki varijabilitet odgovora. Sukladni rezultati su dobiveni i u nedavno provedenim istraživanjima ove tematike u kojima su korišteni isti instrumenti za ispitivanje nasilja kao i u ovom istraživanju (Ajduković, Löw i Sušac, 2011; Detelić, 2011). Također, prosječni rezultat na skali pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi nalazi se ispod polovice teoretskog raspona upitnika. Adolescenti iz ovog uzorka u prosjeku spadaju u skupinu visokog samopoštovanja, češće koriste konstruktivne, a rjeđe destruktivne stilove izražavanja ljutnje.

Što se tiče spolnih razlika, rezultati pokazuju da su djevojke češće nasilne u vezi od mladića, a sukladno tome mladići češće doživljavaju nasilje u vezi, što ide u prilog valjanosti dobivenih rezultata. Ovaj nalaz podržava trendove dobivene u recentnim istraživanjima i potvrđene metaanalizama (Archer, 2000; Howard i Wang, 2003; Goldstein, Chesir-Teran, i McFaul, 2008) po kojima su mladići u većoj mjeri nego

djevojke viktimizirani nasiljem. Isti nalaz je također dobiven u istraživanju Ajdukovića, Löw i Sušac (2011), s tim da je to istraživanje pokazalo da najveći dio nasilnog ponašanja spada pod psihičko nasilje. Budući da se radi o podacima dobivenim samoprocjenama, moguće je da su djevojke sklonije priznati vlastito nasilno ponašanje budući da se psihičko nasilje u društvu smatra lakšim te se time i više tolerira, a moguće je i da su sklonije prihvatiti krivnju i preuzeti veći stupanj odgovornosti za iniciranje nasilja nego što je to slučaj kod mladića.

Na temelju dosadašnjih istraživanja (Ajduković, Löw i Sušac, 2011; Hodžić, 2007) za očekivati je bilo da djevojke u odnosu na mladiće imaju manje pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi, što je nalaz koji smo i ovim istraživanjem potvrdili. Dakle, mladići u većoj mjeri vjeruju u tradicionalne muško-ženske rodne uloge koje zagovaraju veća prava muškaraca i submisivnost žena, odnosno vjeruju da je kontrolirajuće ponašanje opravdano i zdravo za vezu, te smatraju da je odgovornost za kvalitetu veze prvenstveno na djevojci.

Rezultati pokazuju da djevojke ljutnju izražavaju konstruktivnije od mladića, što bi se moglo povezati s nalazom Hodžića (2007) koji dobiva da djevojke probleme i nesporazume češće pokušavaju riješiti razgovorom i pregovaranjem. Sukladno tome, mladići ljutnju izražavaju više destruktivno izravno. Za destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje spolna razlika nije značajna. Osoba s konstruktivnim stilom izražavanja ljutnje pokušava popraviti situaciju, bilo raspravljanjem s osobom na koju se ljuti, bilo da traži pomoć tako što se savjetuje s drugima o problemu, bilo da pokušava sebe smiriti prije poduzimanja ikakvih akcija. Destruktivni izravni stil karakterizira otvorena agresija prema izvoru ljutnje, dok je destruktivni neizravni stil okrenut „prema unutra“ potiskivanjem osjećaja ljutnje, maštanjem o osveti i sl. Prema Bandurinoj teoriji socijalnog učenja (Bandura, 1973; prema Wolf i Foshee, 2003), stilovi izražavanja ljutnje formiraju se još u vrijeme djetinjstva kada djeca opažaju kako se njihovi modeli, najčešće roditelji, nose s emocijom ljutnje. Stoga ne čudi dobivena spolna razlika u stilovima izražavanja ljutnje budući da su djeca od najranije dobi izložena socijalizacijskim utjecajima prema kojima je muškarcima i dječacima dozvoljena galama, udaranje, burno reagiranje u ljutnji, a od žena i djevojčica očekuje se „pristojno“ ponašanje i povlačenje u situacijama sukoba. Žene su inače te koje svoje

probleme lakše dijele s drugima i o njima raspravljaju te dobiju konstruktivne povratne informacije, dok muškarci na traženje pomoći gledaju kao na svoju slabost.

Mladići imaju viši stupanj samopoštovanja od djevojaka, što je nalaz također sukladan s trendovima u adolescenciji (Hodžić, 2007) te ide u prilog valjanosti ostalih dobivenih rezultata.

U okvirima prvog problema komentirat ćemo dobivene korelacije počinjenog i doživljenog nasilja s varijablama školskog uspjeha, trajanja veze, samopoštovanja te stilova izražavanja ljutnje.

Prva postavljena hipoteza unutar prvog problema nije potvrđena jer se pokazalo da ne postoji statistički značajna povezanost između školskog uspjeha i počinjenog i doživljenog nasilja. Hipoteza je postavljena na temelju rezultata koje su dobili Ajduković, Löw i Sušac (2011) gdje je školski uspjeh negativno, iako nisko, povezan s počinjenim, ali ne i s doživljenim nasiljem. Moguće je da korelacija u ovom slučaju nije dobivena zbog razlike u operacionalizaciji školskog uspjeha u odnosu na spomenuto istraživanje, gdje je za školski uspjeh korištena mjera prosječne ocjene koja uključuje ocjenu iz hrvatskog i matematike te prosjek na kraju prethodne školske godine.

Pokazalo se da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između trajanja veze i počinjenog i doživljenog nasilja, što je u skladu s drugom postavljenom hipotezom unutar prvog problema. Sudionici koji su dulje vrijeme u vezi iskazuju značajno više počinjenog, ali i više doživljenog nasilnog ponašanja u vezi, što je i logičan nalaz budući da je zbog samog protoka veće količine vremena veća vjerojatnost pojave nasilja.

U skladu s očekivanjima postavljenim pod trećom hipotezom prvog problema, pogrešna uvjerenja o kvalitetnim vezama su u pozitivnoj korelaciji s objema mjerama nasilja u vezi. Ajduković, Löw i Sušac (2011) u svom su istraživanju također dobili ovu korelaciju, iako nižu nego dobivenu ovim istraživanjem. Uvjerenja definiramo kao socijalizacijom usvojene tvrdnje i spoznaje koje, čak i kad nisu utemeljene na činjenicama, imaju snažan utjecaj na ponašanje (Ajduković i Pavleković, 2000). Stoga su adolescenti koji imaju pogrešna uvjerenja o tome kakva bi trebala biti kvalitetna veza skloniji činiti nasilje jer vjeruju da su takvi postupci znak ljubavi i privrženosti. Isto tako, žrtve nasilja na sličan način tumače nasilno ponašanje, tj. ne prepoznaju ga kao

nasilje i trpe takvo ponašanje jer ga interpretiraju kao znak zainteresiranosti i ljubavi partnera. Tome u prilog svjedoči i negativna povezanost koja se u istraživanjima dobiva između pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi i prepoznavanja nasilnog ponašanja u vezi (Detelić, 2011). No zanimljivo je povezati rezultate s dobivenim spolnim razlikama u pogrešnim uvjerenjima o kvalitetnoj vezi. Budući da je utvrđeno da mladići u većoj mjeri imaju pogrešna uvjerenja, na temelju povezanosti s doživljavanjem i počinjenjem nasilja bilo bi za očekivati da su stoga mladići u većoj mjeri počinitelji i skloni viktimizaciji, što nije slučaj. U okviru ovog istraživanja nisu provjeravane ove povezanosti na poduzorcima mladića i djevojaka, no istraživanja pokazuju da su povezanosti pogrešnih uvjerenja i nasilja u vezi veće kod mladića nego kod djevojaka (Detelić, 2011; Hodžić, 2007) odnosno da postoji interakcijski efekt pogrešnih uvjerenja i spola na počinjenje nasilja u vezi (Ajduković, Löw i Sušac, 2011).

Četvrta hipoteza postavljena u sklopu prvog problema je djelomično potvrđena. Sudionici koji imaju niži stupanj samopoštovanja češće su nasilni u vezi, dok stupanj samopoštovanja nije povezan s učestalošću doživljenog nasilnog ponašanja. Hipoteza je postavljena zbog nalaza prema kojima je niže samopoštovanje jedan od faktora rizika za počinjenje nasilja, ali može biti i negativna posljedica viktimizacije jer nasilje u vezi ruši samopoštovanje budući da je počinjeno od osobe koju žrtva voli (Hodžić, 2007; Clarck, 2001; Powers i Kerman, 2006). No u ovom istraživanju je dobivena korelacija s počinjenim nasiljem, iako značajna, vrlo niska ($r = .163$). Hodžić (2007) u svom istraživanju dobiva da je niže samopoštovanje povezano samo s određenim vrstama nasilnog ponašanja i to različito za svaki spol. Pri tom je niže samopoštovanje kod oba spola povezano s izrazito ljubomornim ponašanjem u vezi, dok je za djevojke karakteristično ljubomorno optuživanje partnera. S obzirom na viktimizaciju, djevojke nižeg samopoštovanja sklonije su doživljavati emocionalne ucjene, ljubomorno optuživanje te posesivno ponašanje od svojih partnera, dok su mladići skloniji doživljavati također emocionalne ucjene te kontroliranje ponašanja i kretanja od strane svojih partnerica. Navedeni obrasci ponašanja spadaju pod psihičko nasilje, dok za seksualno i fizičko nasilje nisu nađene korelacije sa samopoštovanjem. Moguće da stoga u našem istraživanju također postoji sličan trend, ali su korelacije smanjene zbog rezultata na mjeri samopoštovanja koji uglavnom tendiraju višim vrijednostima čime je

smanjen varijabilitet i distribucija asimetrična, kao i promatranja mjere nasilja na ukupnoj razini.

Peta hipoteza pod vidom prvog problema je potvrđena jer postoji značajna pozitivna povezanost oba destruktivna stila izražavanja ljutnje s počinjenim i doživljenim nasiljem u vezi, što je u skladu s nalazom Wolf i Foshee (2003). Dakle, onaj adolescent koji svoju ljutnju otvoreno pokazuje vikanjem, vrijeđanjem, udarcima i uništavanjem imovine, ali i onaj koji drži ljutnju u sebi i možda mašta o tome da naudi osobi na koju se ljuti, rizičan je da poćini nasilje u partnerskom odnosu, ali i da ga doćivi. O'Keefe (1997, prema O'Keefe, 2005) izvještava o ljutnji kao najćešće navedenom motivu za poćinjenje nasilja, no vidimo da postoje razlike s obzirom na to kako se ljutnja izražava zbog toga što konstruktivan stil izražavanja ljutnje nije povezan s nasiljem u vezi. Hipoteza o nepostojanju korelacije između nasilja u vezi i konstruktivnog stila izražavanja ljutnje postavljena je na temelju rezultata koje su Wolf i Foshee dobile u navedenom istraživanju (2003). Ovi rezultati nisu u skladu s hipotezom koju bismo vjerojatno intuitivno postavili u smjeru da postoji negativna povezanost konstruktivnog stila izražavanja ljutnje barem s poćinjenim nasiljem u vezi. Oćekivali bismo da je adolescent s konstruktivnim stilom izražavanja ljutnje manje sklon poćiniti nasilje od onog koji svoju ljutnju izražava manje konstruktivno, no izgleda da konstruktivni stil ne igra znaćajnu ulogu u predikciji poćinjenja nasilja. Treba naglasiti da u ovom slućaju manje konstruktivno ne znaći nućno destruktivno. Radi se o mjerama koje su mećusobno slabo povezane, a u slućaju konstruktivnog i destruktivnog neizravnog stila izražavanja ljutnje korelacija ne postoji (tablica 3). Primjerice, netko moće postići visok rezultat na mjeri konstruktivnog stila izražavanja ljutnje u kombinaciji s visokim rezultatom na mjeri destruktivnog neizravnog stila izražavanja ljutnje, za koji se pokazalo da je povezan s poćinjenjem nasilja.

Pod vidom drugog problema bavili smo se predvićanjem viktimizacije i poćinjenja nasilja u vezi.

Prije komentiranja dobivenih rezultata objasniti ćemo teorijsku logiku redoslijeda uvrštavanja prediktorskih varijabli po koracima hijerarhijske regresijske analize. U prvom koraku uvedene su varijable spola, školskog uspjeha i trajanja veze kao temeljnih varijabli koje karakteriziraju pojedinca u kontekstu ove problematike. U drugom koraku uvedena je varijabla samopoštovanja koja je odraz strukture same osobe te prema

Ajduković i Ručević (2009) spada pod individualne karakteristike pojedinca, a Buljan-Flander i sur. (2009) ulogu samopoštovanja u objašnjenju nasilja u vezi svrstavaju pod psihološki model. Nadalje, u trećem koraku uvedena su pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi kao rezultat socijalizacijskih utjecaja i općenito tradicionalnijih kulturalnih pogleda na muško-ženske odnose. U četvrtom koraku uvedene su varijable stilova izražavanja ljutnje (konstruktivni, destruktivni izravni te destruktivni neizravni stil) koji su također naučeni, ali koji bi se mogli svrstati u ono što bi Ajduković i Ručević (2009) nazvale interpersonalne karakteristike, a Buljan-Flander i sur. (2009) svrstale u sociološki model. Konačno, u petom koraku uvodi se varijabla doživljenog nasilnog ponašanja u vezi za predviđanje počinjenog nasilja, i obratno. Ove dvije varijable ukazuju na osobna iskustva u reguliranju odnosa koje su adolescenti stekli u dosadašnjim ljubavnim vezama. Ukoliko su u dosadašnjim vezama doživjeli nasilje, smatramo da su zbog toga skloniji koristiti nasilno ponašanje u rješavanju sukoba. Također, ukoliko su u dosadašnjim vezama bili nasilni, očekivano je da će im partner na takvo ponašanje odgovoriti nasiljem. Sveukupno gledajući, ovim prediktivnim modelom željeli smo integrirati faktore rizika na različitim razinama, od teže promjenjivih karakteristika pojedinca do onih nastalih utjecajem okoline i situacije, do stečenih osobnim iskustvima u ljubavnim vezama, te stoga i podložnih daljnjim pozitivnim preventivnim utjecajima. Prediktivnim modelom počinjenja nasilja (Prilog, tablica 5) pokazalo se da adolescenti koji su u vezi doživjeli nasilje, ženskog su spola, imaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi, ljutnju izražavaju destruktivnim stilovima te su dulje u vezi skloniji su počiniti nasilje. Dobiveni rezultati ne iznenađuju usporedimo li ih s korelacijama ovih varijabli i počinjenog nasilja u vezi. Jedino se samopoštovanje, koje je nisko povezano s počinjenim nasiljem, nije pokazalo značajnim prediktorom. Ipak, najveći doprinos u predikciji počinjenja nasilja ima doživljeno nasilje, što je u skladu s očekivanjima temeljenim na rezultatima drugih istraživanja (Bookwala, Frieze, Smith i Ryan, 1992; O'Keefe, 1997; prema O'Keefe, 2005; Ajduković, Löw i Sušac, 2011). Odmah nakon njega je ženski spol kao prediktor koji objašnjava velik dio varijance, dok dosta mali doprinos imaju pogrešna uvjerenja, što je nalaz sukladan onom Ajdukovića, Löw i Sušac (2011) koji su hijerarhijsku regresijsku analizu uvrstili slične prediktore. Prediktivnim modelom viktimizacije (Prilog, tablica 6) pokazalo se da su žrtvama nasilja skloniji biti oni adolescenti koji su počinili nasilje, muškog su spola, a u duljim

su vezama. Zanimljivo je da varijable pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi i destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje (za koje bismo očekivali da su značajne u objašnjenju varijance doživljenog nasilja jer su s njim u korelaciji te su u prethodnim koracima hijerarhijske regresijske analize i bile značajni prediktor) u zadnjem koraku uvođenjem počinjenog nasilja u predikciju, gube na značajnosti. Vjerojatno se radi o posljedici složenih interkorelacija među ispitivanim varijablama, pa kada se u predikciju uvrsti počinjeno nasilje kao prediktor koji ima najveći beta koeficijent, ostali prediktori gube na značajnosti. Prediktivni model viktimizacije stoga je sukladan prediktivnom modelu počinjenja nasilja te govori u prilog valjanosti dobivenih rezultata.

Zbog velikog doprinosa varijable spola u oba prediktivna modela, opravdano je očekivati spolne razlike u predviđanju te smo stoga pod vidom trećeg problema provjerili prediktivne modele počinjenja nasilja i viktimizacije posebno za djevojke i mladiće, rezultati kojih su prikazani shematski u tablici 4.

Tablica 4

Pregled sviju značajnih prediktora počinjenog i doživljenog nasilja u vezi na dva poduzorka mladića i djevojaka.

	Počinjeno nasilje		Doživljeno nasilje	
	Mladići	Djevojke	Mladići	Djevojke
Trajanje veze		+	+	
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	+	+	+	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje		+		
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	+	+		
Počinjeno nasilje	/	/	+	+
Doživljeno nasilje	+	+	/	/

Legenda. + = značajan prediktor

Prediktivnim modelom počinjenog nasilja (Prilog, tablica 7) na poduzorku mladića pokazalo se da su oni mladići koji su doživjeli nasilje u vezi, imaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje, češće nasilni u vezi.

Na poduzorku djevojaka (Prilog, tablica 8) učestalost počinjenog nasilja u vezi značajno predviđa učestalost doživljenog nasilja u vezi, destruktivni stilovi izražavanja ljutnje,

pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te dulje trajanje veze. Dakle, na oba poduzorka je i dalje doživljeno nasilje najbolji prediktor počinjenog. Na poduzorku mladića su pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi bolji prediktori, što ne iznenađuje s obzirom na prethodno iznesene rezultate o mladićima kao onima koji više doživljavaju nasilje te o interakcijskom efektu pogrešnih uvjerenja i spola o kojima se može zaključivati na temelju drugih istraživanja, no trebalo bi ih ipak provjeriti. Zanimljiva je spolna raspodjela za destruktivne stilove izražavanja ljutnje prema kojima je izravni stil bolji prediktor počinjenja nasilja kod djevojaka, a neizravni stil kod mladića. Ovo je neočekivani rezultat budući da je hipoteza postavljena na temelju nalaza Wolf i Foshee (2003) prema kojem je destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje povezan s počinjenjem nasilja kod mladića, dok je kod djevojaka povezanost nađena s oba destruktivna stila izražavanja ljutnje. U našem istraživanju pokazalo se obratno. Moguće objašnjenje tog nalaza je u suvremenim socijalizacijskim trendovima koji marginaliziraju muškarce koji izravno izražavaju svoju ljutnju kao agresivne. Posljedica ovoga je potiskivanje ljutnje kod mladića koje na kraju rezultira još nasilnijim reakcijama. Što se tiče djevojaka, također se pojava sve veće ravnopravnosti među spolovima u društvu na njih mogla odraziti tako da u kontekstu ljubavnih veza svoju ljutnju izravno pokazuju dokazujući time da nisu slabiji spol, što može rezultirati nasilnim ponašanjem.

Na ukupnoj razini, ovim dvama prediktivnim modelima objašnjen je približno podjednak postotak varijance počinjenog nasilja.

Učestalost doživljenog nasilja u vezi kod mladića (Prilog, tablica 9) najbolje predviđa također učestalost počinjenog nasilja u vezi, a značajni prediktori su i pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te dulje trajanje veze.

Jedini značajan prediktor učestalosti doživljenog nasilja u vezi kod djevojaka je učestalost počinjenog nasilja u vezi (Prilog, tablica 10). Ovaj posljednji nalaz je potrebno vrlo pažljivo interpretirati jer bi mogao navesti na zaključak da je za predviđanje viktimizacije kod djevojaka bitno samo počinjeno nasilno ponašanje. No, treba uzeti u obzir i to da je u prediktivnom modelu viktimizacije na poduzorku djevojaka objašnjen manji postotak varijance te da sigurno postoji mjesta za još varijabli koje doprinose predikciji, a nisu bile dijelom ovog istraživanja.

OGRANIČENJA I IMPLIKACIJE OVOG ISTRAŽIVANJA

U ovom istraživanju postoji nekoliko metodoloških nedostataka koji su mogli utjecati na dobivene rezultate.

Uzorak je dobno homogen jer su bili uključeni samo maturanti četverogodišnjih srednjih škola, stoga nalazi vjerojatno imaju ograničenu vrijednost za druge dobne segmente adolescentske populacije. Prilikom odabira uzorka vodili smo računa da se poveća vjerojatnost da u njemu bude što veći broj sudionika koji su imali iskustvo veze u zadnjih godinu dana, što smo željeli osigurati odabirom učenika četvrtih razreda srednjih škola zbog toga što mlađi adolescenti u manjem broju imaju iskustvo romantične veze. Zbog činjenice da je uzorak rezultat suradnje sa stručnim suradnicima iz škola koji su omogućili pristup učenicima, uzorak nije u potpunosti izjednačen po spolu, već je prisutan nešto veći broj djevojaka nego što ih ima u populaciji maturanata. Dakako da bi bilo bolje da smo mogli uzorak konstruirati kao probabilistički, ali to u ovom istraživanju nije bilo moguće. Istodobno smo nastojali povećati heterogenost uzorka vodeći računa o uključivanju stručnih škola i gimnazija te prikupljanjem podataka u tri različita grada i većem broju škola.

Moguća pogreška mjerenja odnosi se prvenstveno na nerazumijevanje pitanja te na način odabira i davanja odgovora na njih. To se najviše očitovalo u posljednjem dijelu upitnika koji se odnosio na izvještavanje sudionika o počinjenom i doživljenom nasilnom ponašanju u posljednjih 12 mjeseci sadašnje ili zadnje veze. Takva formulacija upute mogla je rezultirati time da je nekolicina sudionika koji su na pitanje o iskustvu veze odgovorili potvrdno, ali je trajanje te veze bilo kraće od 12 mjeseci, pogrešno shvatila da ne trebaju sudjelovati u daljnjem ispunjavanju upitnika, što smo ustanovili uvidom u upitnike koji su izostavljeni iz obrade. Ubuduće bi bilo dobro u uputi dodatno naglasiti da trajanje sadašnje ili zadnje veze može biti i kraće od 12 mjeseci. Dogodila se i suprotna situacija gdje je nekoliko sudionika na pitanje o iskustvu veze u posljednjih 12 mjeseci dalo negativan odgovor, ali su, bez obzira na uputu da ne ispunjavaju zadnji dio upitnika, svejedno dali odgovore na skalama počinjenog i doživljenog nasilja u vezi. Uzrok tome vjerojatno nije bilo

nerazumijevanju upute, već mogućnost da je takvim sudionicima zbog socijalnog pritiska bilo neugodno prestati rješavati posljednji dio upitnika jer bi to impliciralo da nedavno nisu imali iskustvo veze. Takve upitnike smo također morali izostaviti iz obrade. Uvjeti u kojima su sudionici popunjavali upitnik su mogli utjecati na rezultate. S obzirom da su sva ispitivanja provedena u razredu u grupnom okruženju, u pojedinim situacijama sudionici su, unatoč intervenciji ispitivača, međusobno komentirali tvrdnje, što je moglo utjecati na odgovore ostalih.

Ovo istraživanje je pokazalo neke zanimljive i pomalo iznenađujuće rezultate na planu spolnih razlika u predviđanju počinjenog i doživljenog nasilja u vezama, te je po prvi puta na hrvatskom uzorku provjeravan doprinos stilova izražavanja ljutnje. Stoga, bi bilo dobro na većem i reprezentativnijem uzorku adolescentske populacije provjeriti naše nalaze kako bi se saznanja mogla pouzdanije primjenjivati u oblikovanju preventivnih programa. Korisno bi bilo provesti i istraživanje adolescentskih parova kako bismo provjerili kolika je zastupljenost uzajamnog nasilja u romantičnim vezama. Također, ovo istraživanje potvrđuje dosadašnja saznanja o najvećem doprinosu iskustva viktimizacije u predviđanju počinjenja nasilja i obratno, što je nalaz koji govori o zatvorenosti kruga „žrtva-počinitelj-žrtva“ u nasilnim adolescentskim ljubavnim vezama te još više ističe važnost prevencije.

ZAKLJUČAK

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da djevojke imaju točnija uvjerenja o tome što je kvalitetna i zdrava veza, nešto su nižeg samopoštovanja te iskazuju više konstruktivnih, a manje destruktivnih izravnih načina izražavanja ljutnje od mladića. No, utvrđeno je i to da su djevojke te koje u vezi češće čine nasilje, dok mladići potvrđuju da nasilje u vezi češće doživljavaju.

Na razini cijelog uzorka učestalost počinjenog nasilja u vezi značajno predviđa učestalost doživljenog nasilja u vezi, ženski spol, destruktivni stilovi izražavanja ljutnje, pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te dulje trajanje veze. Učestalost doživljenog nasilja u vezi najbolje predviđa također učestalost počinjenog nasilja u vezi, no značajni prediktori su i muški spol i dulje trajanje veze.

Na poduzorku mladića češće su nasilni u vezi oni koji su nasilje doživjeli, imaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje. Učestalost doživljenog nasilja u vezi kod mladića najbolje predviđa učestalost počinjenog nasilja u vezi, a značajni prediktori su i pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te dulje trajanje veze.

Na poduzorku djevojaka češće postupaju nasilno one koje su bile žrtve nasilja u vezi, ljutnju izražavaju na destruktivne načine, imaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te su u duljim vezama. Jedini značajan prediktor učestalosti doživljenog nasilja u vezi kod djevojaka je učestalost počinjenog nasilja u vezi.

LITERATURA

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. i Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ajduković, D., Löw, A. i Sušac, N. (2011). Rodne razlike i predviđanje nasilja u mladenačkim vezama. *Ljetopis socijalnog rada*, 18 (3), 527-553.
- Ajduković, D., Löw, A. i Sušac, N. (2011). *Skala pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Ajduković, D., Löw, A. i Sušac, N. (2011). *Upitnik doživljenih nasilnih ponašanja u vezi*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Ajduković, D., Löw, A. i Sušac, N. (2011). *Upitnik počinjenih nasilnih ponašanja u vezi*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Ajduković, M., Mamula, M., Pečnik, N. i Tölle, N. (2000). Nasilje u partnerskim odnosima. U: M. Ajduković i G. Pavleković (ur.) *Nasilje nad ženom u obitelji*. (str. 57-67). Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Ajduković, M. i Pavleković, G. (ur.) (2000). *Nasilje nad ženom u obitelji*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Ajduković, M. i Ručević, S. (2009). Nasilje u vezama mladih. *Medicus*, 18 (2), 217-225.
- Archer, J. (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: A metaanalytic review. *Psychological Bulletin*, 126 (5), 651–680.
- Bratko, D., Ivanec, D. i Bunjevac, T. (1999). *Generacijske razlike u osobinama ličnosti i mjerama psihološkog zdravlja – izvještaj s IX. ljetne psihologijske škole*. Zagreb: Naklada Slap.
- Bookwala, J., Frieze, I. H., Smith, C. i Ryan, K. (1992). Predictors of dating violence: A multivariate analysis. *Violence and Victims*, 7 (4), 297-311.
- Buljan-Flander, G., Bačan, M., Škovrlj, K. i Škrlec, N. (2009). *Je li moguće da je to ljubav? Priručnik o nasilju u vezama mladih*. Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba.
- Clarck, S. (2001). What Social Workers Should Know about Gender-Based Violence and the Health of Adolescent Girls. *Adolescent Health* 1(2). Dostupno na: http://www.socialworkers.org/practice/adolescent_health/ah0102.asp.

- Detelić, M. (2011). *Nasilje u adolescentskim romantičnim vezama: uloga pogrešnih uvjerenja, prepoznavanja nasilnog ponašanja u vezi i rodnih uloga*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Foshee, V.A., Bauman K.E. i Linder, G.F. (1999). Family Violence and the Perpetration of Adolescent Dating Violence: Examining Social Learning and Social Control Processes. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 331-342.
- Goldstein, S.E., Chesir-Teran, D. i McFaul, A. (2008). Profiles and Correlates of Relational Aggression in Young Adults' Romantic Relationships. *Youth Adolescence*, 37, 251–265.
- Hodžić, A. (2007). *Nasilje ne prolazi samo od sebe: Izvještaj o istraživanju rodno uvjetovanog nasilja u adolescentskim vezama u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: CESI.
- Howard, D.E. i Wang, M.Q. (2003). Psychosocial Factors Associated with Adolescent Boys' Reports of Dating Violence. *Adolescence*, 38(151).
- Nađ, P. (2010). *Neki aspekti nasilja u romantičnim vezama mladih*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- O'Keefe, M. (2005). *Teen Dating Violence: A Review of Risk Factors and Prevention Efforts*. National Electronic Network on Violence Against Women. Dostupno na: http://new.vawnet.org/assoc_files_vawnet/ar_teendatingviolence.pdf
- Pećnik, N. (1990). *Nasilje u ljubavnim vezama mladića i djevojaka i stavovi prema fizičkom zlostavljanju žena*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Petz, B. (2004). *Osnovne statističke metode za nematematičare*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Powers, J. i Kerman, E. (2006). Teen Dating Violence. http://www.actforyouth.net/resources/rf/rf_datingviolence_0206.pdf
- Roberts, T. A. i Klein, J. (2003). Intimate Partner Abuse and High-Risk Behavior in Adolescents. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 157, 375-380.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Smith, P. H., White, J. W. i Holland, L. J. (2003). A Longitudinal Perspective on Dating Violence Among Adolescent and College-Age Women. *American Journal of Public Health* 93 (7), 1104-1109.
- Straus, M. A., Hamby, S. L. i Warren, W. L. (2003). *The Conflict Tactics Scales Handbook*. Los Angeles, CA: Western Psychological Services.

Wolfe, D. A., Wekerle, C., Scott, K., Straatman, A., Grasley, C. i Reitzel-Jaffe, D. (2003). Dating violence prevention with at-risk youth: A controlled outcome evaluation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(2), 279-291.

Wolf, K.A. i Foshee, V.A. (2003). Family Violence, Anger Expression Styles, and Adolescent Dating Violence. *Journal of Family Violence*, 18 (6), 309-316.

PRILOZI

Prilog 1

Faktorska analiza s varimax rotacijom: faktorska zasićenja za pojedine čestice Skale izražavanja ljutnje.

	Faktor		
	1	2	3
<i>Konstruktivni stil</i>			
Pitao sam nekoga za savjet kako postupiti.	.64	.03	.14
Rekao sam osobi zašto sam ljut.	.83	-.01	-.12
Raspravio sam s osobom o tome.	.88	-.06	-.02
Pokušao sam se smiriti prije nego što sam razgovarao s osobom.	.45	-.33	-.02
<i>Destruktivni izravni stil</i>			
Bacio sam nešto na osobu na koju sam se ljutio.	-.09	.74	.12
Vikao sam i vrijeđao osobu na koju sam se ljutio.	-.02	.72	.21
Oštetio sam nešto što je pripadalo toj osobi.	-.08	.61	.26
Udario sam osobu na koju sam bio ljut.	-.17	.69	.10
<i>Destruktivni neizravni stil</i>			
Drugima sam ogovarao tu osobu.	.14	.17	.70
Zamišljao sam kako korim tu osobu.	.08	-.15	.79
Pokušao sam upropastiti nešto što je ta osoba pokušavala napraviti.	-.04	.40	.61
Zamišljao sam kako povređujem tu osobu.	-.21	.20	.72

Tablica 5

Rezultati hijerarhijske regresijske analize predviđanja počinjenog nasilja.

	Beta	<i>t</i>	Sažetak modela
MODEL 1			
Spol	.079	1.129	korigirani $R^2=0.052$
Školski uspjeh	-.018	-.259	$F(3,207)=4.868^{**}$
Trajanje veze	.226**	3.244	
MODEL 2			
Spol ispitanika	.065	.929	korigirani $R^2=0.068$
Školski uspjeh	-.011	-.166	$F(4,206)=4.817^{**}$
Trajanje veze	.222**	3.220	$\Delta R^2=0.020$
Samopoštovanje	-.141*	-2.103	$F_{\Delta R^2}(1,206)=4.423^*$
MODEL 3			
Spol	.346**	5.302	korigirani $R^2=0.352$
Školski uspjeh	.047	.838	$F(5,205)=23.786^{**}$
Trajanje veze	.220**	3.820	$\Delta R^2=0.282$
Samopoštovanje	-.039	-.677	$F_{\Delta R^2}(1,205)=91.223^{**}$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.610**	9,551	
MODEL 4			
Spol	.304**	5.180	korigirani $R^2=0.524$
Školski uspjeh	.081	1.613	$F(8,202)=29.89^{**}$
Trajanje veze	.197**	3.966	$\Delta R^2=0.175$
Samopoštovanje	.000	-.001	$F_{\Delta R^2}(3,202)=25.721^{**}$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.406**	6.635	
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.023	-.427	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	.328**	5.584	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.225**	4.230	
MODEL 5			
Spol	.325**	6.298	korigirani $R^2=0.632$
Školski uspjeh	.083	1.882	$F(9,201)=41.141^{**}$
Trajanje veze	.104*	2.282	$\Delta R^2=0.106$
Samopoštovanje	.016	.378	$F_{\Delta R^2}(1,201)=60.597^{**}$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.256**	4.485	
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.022	-.469	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	.270**	5.166	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.156**	3.287	
Doživljeno nasilje	.403**	7.784	

Napomena. * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; Spol: 1 - mladići, 2 - djevojke

Legenda. Beta = vrijednost standardiziranog regresijskog koeficijenta; *t* = vrijednost *t*-testa; korigirani R^2 = korigirani ukupni doprinos objašnjenju varijanci; *F* = vrijednost ukupnog *F*-omjera; ΔR^2 = doprinos pojedine grupe prediktora objašnjenju varijanci; $F_{\Delta R^2}$ = vrijednost *F*-omjera za dodanu grupu prediktora.

Tablica 6

Rezultati hijerarhijske regresijske analize predviđanja doživljenog nasilja.

	Beta	<i>t</i>	Sažetak modela
MODEL 1			
Spol	-.239**	-3.473	korigirani $R^2=0.083$
Školski uspjeh	-.063	-.952	$F(3,207)=7.331^{**}$
Trajanje veze	.253**	3.702	
MODEL 2			
Spol ispitanika	-.254**	-3.706	korigirani $R^2=0.100$
Školski uspjeh	-.057	-.860	$F(4,206)=6.851^{**}$
Trajanje veze	.250**	3.684	$\Delta R^2=0.021$
Samopoštovanje	-.147*	-2.233	$F_{\Delta R^2}(1,206)=4.986^*$
MODEL 3			
Spol	-.036	-.517	korigirani $R^2=0.270$
Školski uspjeh	-.011	-.190	$F(5,205)=16.548^{**}$
Trajanje veze	.248**	4.060	$\Delta R^2=0.170$
Samopoštovanje	-.067	-1.116	$F_{\Delta R^2}(1,205)=48.959^{**}$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.474**	6.997	
MODEL 4			
Spol	-.053	-.751	korigirani $R^2=0.320$
Školski uspjeh	-.005	-.085	$F(8,202)=13.330^{**}$
Trajanje veze	.233**	3.918	$\Delta R^2=0.058$
Samopoštovanje	-.041	-.693	$F_{\Delta R^2}(3,202)=5.964^{**}$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.372**	5.087	
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.002	-.030	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	.146*	2.072	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.171**	2.681	
MODEL 5			
Spol	-.227**	-3.468	korigirani $R^2=0.475$
Školski uspjeh	-.052	-.974	$F(9,201)=22.078^{**}$
Trajanje veze	.120*	2.202	$\Delta R^2=0.152$
Samopoštovanje	-.041	-.788	$F_{\Delta R^2}(1,201)=60.597^{**}$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.138	1.953	
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	.011	.200	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	-.043	-.653	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.041	.704	
Počinjeno nasilje	.575**	7.784	

Napomena. * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; Spol: 1 - mladići, 2 - djevojke

Legenda. Beta = vrijednost standardiziranog regresijskog koeficijenta; *t* = vrijednost *t*-testa; korigirani R^2 = korigirani ukupni doprinos objašnjenjima varijanci; *F* = vrijednost ukupnog *F*-omjera; ΔR^2 = doprinos pojedine grupe prediktora objašnjenjima varijanci; $F_{\Delta R^2}$ = vrijednost *F*-omjera za dodanu grupu prediktora.

Tablica 7

Rezultati hijerarhijske regresijske analize predviđanja počinjenog nasilja na poduzorku mladića.

	Beta	<i>t</i>	Sažetak modela
MODEL 1			
Školski uspjeh	-.007	-.064	korigirani R^2 = -0.006
Trajanje veze	.134	1.219	$F(2,83) = 0.765$
MODEL 2			
Školski uspjeh	-.009	-.085	korigirani R^2 = 0.019
Trajanje veze	.150	1.378	$F(3,82) = 1.551$
Samopoštovanje	-.189	-1.756	$\Delta R^2 = 0.036$
			$F_{\Delta R^2}(1,82) = 3.085$
MODEL 3			
Školski uspjeh	.030	.372	korigirani R^2 = 0.447
Trajanje veze	.175*	2.148	$F(4,81) = 18.161^{**}$
Samopoštovanje	-.015	-.183	$\Delta R^2 = 0.419$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.672**	8.025	$F_{\Delta R^2}(1,81) = 64.394^{**}$
MODEL 4			
Školski uspjeh	.071	.873	korigirani R^2 = 0.525
Trajanje veze	.143	1.816	$F(7,78) = 14.440^{**}$
Samopoštovanje	.017	.212	$\Delta R^2 = 0.092$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.539**	5.356	$F_{\Delta R^2}(3,78) = 5.470^{**}$
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.065	-.784	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	.088	.741	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.276**	2.990	
MODEL 5			
Školski uspjeh	.077	1.058	korigirani R^2 = 0.621
Trajanje veze	.038	.509	$F(8,77) = 18.399^{**}$
Samopoštovanje	.009	.118	$\Delta R^2 = 0.092$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.308**	2.981	$F_{\Delta R^2}(1,77) = 20.647^{**}$
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.047	-.630	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	.094	.879	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.233**	2.804	
Doživljeno nasilje	.402**	4.544	

Napomena. * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; Spol: 1 - mladići, 2 - djevojke

Legenda. Beta = vrijednost standardiziranog regresijskog koeficijenta; *t* = vrijednost *t*-testa; korigirani R^2 = korigirani ukupni doprinos objašnjenjima; *F* = vrijednost ukupnog *F*-omjera; ΔR^2 = doprinos pojedine grupe prediktora objašnjenjima; $F_{\Delta R^2}$ = vrijednost *F*-omjera za dodanu grupu prediktora.

Tablica 8

Rezultati hijerarhijske regresijske analize predviđanja počinjenog nasilja na poduzorku djevojaka.

	Beta	<i>t</i>	Sažetak modela
MODEL 1			
Školski uspjeh	-.032	-.361	korigirani $R^2=0.066$
Trajanje veze	.287**	3.288	$F(2,122)=5.406^{**}$
MODEL 2			
Školski uspjeh	-.021	-.236	korigirani $R^2=0.067$
Trajanje veze	.278**	3.173	$F(3,121)=3.976^*$
Samopoštovanje	-.092	-1.052	$\Delta R^2=0.008$
			$F_{\Delta R^2}(1,121)=1.107$
MODEL 3			
Školski uspjeh	.057	.700	korigirani $R^2=0.224$
Trajanje veze	.254**	3.170	$F(4,120)=9.951^{**}$
Samopoštovanje	-.056	-.696	$\Delta R^2=0.159$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.409**	5.046	$F_{\Delta R^2}(1,120)=25.463^{**}$
MODEL 4			
Školski uspjeh	.025	.369	korigirani $R^2=0.526$
Trajanje veze	.247**	3.941	$F(7,117)=20.685^{**}$
Samopoštovanje	.046	.724	$\Delta R^2=0.304$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.277**	4.174	$F_{\Delta R^2}(3,117)=26.529^{**}$
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.005	-.073	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	.459**	6.886	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.265**	3.963	
MODEL 5			
Školski uspjeh	.047	.786	korigirani $R^2=0.637$
Trajanje veze	.147*	2.561	$F(8,116)=28.168^{**}$
Samopoštovanje	.071	1.259	$\Delta R^2=0.107$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.221**	3.754	$F_{\Delta R^2}(1,116)=36.553^{**}$
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.001	-.018	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	.378**	6.303	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.157*	2.552	
Doživljeno nasilje	.388**	6.046	

Napomena. * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; Spol: 1 - mladići, 2 - djevojke

Legenda. Beta = vrijednost standardiziranog regresijskog koeficijenta; *t* = vrijednost *t*-testa; korigirani R^2 = korigirani ukupni doprinos objašnjenjima; *F* = vrijednost ukupnog *F*-omjera; ΔR^2 = doprinos pojedine grupe prediktora objašnjenjima; $F_{\Delta R^2}$ = vrijednost *F*-omjera za dodanu grupu prediktora.

Tablica 9

Rezultati hijerarhijske regresijske analize predviđanja doživljenog nasilja na poduzorku mladića.

	Beta	<i>t</i>	Sažetak modela
MODEL 1			
Školski uspjeh	-.056	-.519	korigirani $R^2=0.038$
Trajanje veze	.234*	2.185	$F(2,83)=2.696$
MODEL 2			
Školski uspjeh	-.057	-.539	korigirani $R^2=0.051$
Trajanje veze	.247*	2.314	$F(3,82)=2.519$
Samopoštovanje	-.154	-1.448	$\Delta R^2=0.023$
			$F_{\Delta R^2}(1,82)=2.095$
MODEL 3			
Školski uspjeh	-.022	-.259	korigirani $R^2=0.390$
Trajanje veze	.270**	3.150	$F(4,81)=14.573**$
Samopoštovanje	.002	.022	$\Delta R^2=0.334$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.600**	6.822	$F_{\Delta R^2}(1,81)=46.539**$
MODEL 4			
Školski uspjeh	-.015	-.157	korigirani $R^2=0.378$
Trajanje veze	.263**	2.909	$F(7,78)=8.371**$
Samopoštovanje	.022	.231	$\Delta R^2=0.010$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.575**	4.992	$F_{\Delta R^2}(3,78)=0.477$
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.046	-.479	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	-.013	-.099	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.107	1.017	
MODEL 5			
Školski uspjeh	-.052	-.622	korigirani $R^2=0.503$
Trajanje veze	.188*	2.273	$F(8,77)=11.750**$
Samopoštovanje	.012	.150	$\Delta R^2=0.121$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.291*	2.419	$F_{\Delta R^2}(1,77)=20.647**$
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.011	-.132	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	-.060	-.490	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	-.038	-.380	
Počinjeno nasilje	.527**	4.544	

Napomena. * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; Spol: 1 - mladići, 2 - djevojke

Legenda. Beta = vrijednost standardiziranog regresijskog koeficijenta; *t* = vrijednost *t*-testa; korigirani R^2 = korigirani ukupni doprinos objašnjenjima varijanci; *F* = vrijednost ukupnog *F*-omjera; ΔR^2 = doprinos pojedine grupe prediktora objašnjenjima varijanci; $F_{\Delta R^2}$ = vrijednost *F*-omjera za dodanu grupu prediktora.

Tablica 10

Rezultati hijerarhijske regresijske analize predviđanja doživljenog nasilja na poduzorku djevojaka.

	Beta	<i>t</i>	Sažetak modela
MODEL 1			
Školski uspjeh	-.059	-.678	korigirani $R^2=0.065$
Trajanje veze	.284**	3.250	$F(2,122)=5.339^{**}$
MODEL 2			
Školski uspjeh	-.040	-.463	korigirani $R^2=0.084$
Trajanje veze	.268**	3.089	$F(3,121)=4.773^{**}$
Samopoštovanje	-.161	-1.852	$\Delta R^2=0.025$
			$F_{\Delta R^2}(1,121)=3.429$
MODEL 3			
Školski uspjeh	.002	.023	korigirani $R^2=0.125$
Trajanje veze	.255**	3.000	$F(4,120)=5.416^{**}$
Samopoštovanje	-.141	-1.655	$\Delta R^2=0.047$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.223*	2.583	$F_{\Delta R^2}(1,120)=6.674^*$
MODEL 4			
Školski uspjeh	-.056	-.655	korigirani $R^2=0.245$
Trajanje veze	.259**	3.265	$F(7,117)=6.751^{**}$
Samopoštovanje	-.063	-.779	$\Delta R^2=0.135$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	.145	1.726	$F_{\Delta R^2}(3,117)=7.379^{**}$
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.010	-.118	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	.210*	2.495	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.281**	3.320	
MODEL 5			
Školski uspjeh	-.071	-.953	korigirani $R^2=0.421$
Trajanje veze	.106	1.433	$F(8,116)=12.271^{**}$
Samopoštovanje	-.092	-1.291	$\Delta R^2=0.171$
Pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi	-.027	-.338	$F_{\Delta R^2}(1,116)=36.553^{**}$
Konstruktivni stil izražavanja ljutnje	-.007	-.094	
Destruktivni izravni stil izražavanja ljutnje	-.074	-.843	
Destruktivni neizravni stil izražavanja ljutnje	.117	1.480	
Počinjeno nasilje	.618**	6.046	

Napomena. * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; Spol: 1 - mladići, 2 - djevojke

Legenda. Beta = vrijednost standardiziranog regresijskog koeficijenta; *t* = vrijednost *t*-testa; korigirani R^2 = korigirani ukupni doprinos objašnjenjima varijanci; *F* = vrijednost ukupnog *F*-omjera; ΔR^2 = doprinos pojedine grupe prediktora objašnjenjima varijanci; $F_{\Delta R^2}$ = vrijednost *F*-omjera za dodanu grupu prediktora.